

VÝSTUP Z PRVÉHO OKRÚHLEHO STOLA MEDIÁLNEHO INŠTITÚTU NA TÉMU TRANSFORMÁCIE VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

Na tomto okrúhlym stole sa zúčastnili zástupcovia odbornej verejnosti, t. j. ľudia, ktorí nie sú priamo zaangažovaní v prostredí televízie ani mediálnych rád, zároveň sa však vo svojej práci dotýkajú spoločenskej a kultúrnej sféry a predovšetkým ju vedia kriticky reflektovať. Diskusie sa zúčastnili sociológ E. GÁL, publicista E. GINDL, psychológ M. HERETÍK, publicista M. KOLLÁR, filozof M. MARCELLI, muzikológ L. MOKRÝ a sociologička I. RADIČOVÁ.

Cieľom tejto diskusie bolo zodpovedať na všeobecnejšie otázky týkajúce sa problematiky transformácie verejnoprávnej televízie – aká by mala byť náplň pojmu verejnoprávny, aké úlohy by mala plniť verejnoprávna inštitúcia – v tomto prípade verejnoprávna televízia, akým spôsobom by mala napĺňať svoj verejnoprávny charakter, aké miesto by mala zastávať na televíznom trhu a ako by sa mala vymedziť voči súkromným televíziám, a predovšetkým akým spôsobom dosiahnuť zmenu súčasného stavu vo verejnoprávnej televízii na Slovensku. Z diskusie vyplynuli nasledujúce závery:

AKÉ JE TO VEREJNOPRÁVNE MÉDIUM?

- Verejnoprávna televízia by na rozdiel od súkromných televízií nemusela natoľko rešpektovať televízny trh a mohla by sa pokúšať ho do istej miery kultivovať. Ťažisko pôsobenia verejnoprávnej televízie by teda nemalo byť napríklad v priamom komentovaní trebárs politickej situácie, ale vo vytváraní tohto prostredia.
- Vývoj v 90. rokoch, predovšetkým po zavedení duálneho systému a vzniku viacerých súkromných televízií, ktorý nútil aj verejnoprávnu televíziu správať sa ako súčasť vytvárajúceho sa televízneho trhu, nebol celkom neproduktívny, pretože verejnoprávna televízia bola prinútená naučiť sa pohybovať aj v tomto prostredí. Chybou však je, keď komerčné hľadisko začne vo verejnoprávnej televízii prevažovať.
- Ak však nebude verejnoprávna televízia pod politickým ani komerčným tlakom, mal by ho nahradiť “tlak” na plnenie spomínaných vzdelávacích, informačných a zábavných funkcií na primeranej, kultúrnej úrovni, ako aj tlak na uchovávanie istých kultúrnych hodnôt (napríklad “záchrana” kinematografie), bez tohto tlaku by totiž mohla skĺznuť k istému typu folklorizmu – politickému aj kultúrnemu, ako sa to deje dnes.

FINANCOVANIE VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

- K otázke nedostatku peňazí vo verejnoprávnej televízii: aj tie peniaze, ktoré táto televízia má, sú podľa účastníkov diskusie používané neefektívne, v televízii je veľká prezamestnanosť, medzi zamestnancami je neprimeraný podiel netvorivých pracovníkov.
- V tejto súvislosti zaznela aj myšlienka zlúčenia oboch verejnoprávných elektronických médií – Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu. Podľa názoru jedného z oponentov by to však mohlo skôr znamenať koniec Slovenského rozhlasu a nie začiatok novej Slovenskej televízie, pretože taký moloch, akým v súčasnosti STV je, by rozhlas jednoducho pohltil.

AKO DOSPIEŤ K ZMENE SÚČASNÉHO CHARAKTERU VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE?

- Problémom celého slovenského mediálneho, špeciálne televízneho priestoru je, že je stále nestabilný, neexistuje tu však tlak na to, aby sa vyformoval. Je ilúziou, že by tento tlak mohli vyvinúť politici, im tento stav vyhovuje, pretože politická scéna v podobe, v akej sa dnes nachádza, potrebuje okamžité využitie najsilnejšieho média, akým je televízia.
- Politická závislosť je v priamom rozpore s transformáciou Slovenskej televízie na nezávislú verejnoprávnu televíziu. Treba preto hľadať iniciačný moment, ktorý by naštartoval proces transformácie. Podľa všetkého ho treba hľadať vo vonkajšom prostredí, pretože vnútri televízie panuje nálada letargie, nechoty, zotrvačnosti a prežívania názoru, že sa nič nedá zmeniť.
- Logickým a v tejto chvíli podľa účastníkov diskusie zrejme jedine možným spôsobom zmeny je vytvorenie občianskeho tlaku, kvalifikovaného verejného tlaku – na vedenie televízie, na politikov. Otázkou však zostáva, či tu existujú reálne skupiny zástupcov verejnosti, schopné takýto kvalifikovaný tlak vyvinúť. Akákoľvek predstava o reformovateľnosti verejnoprávnej televízie zhora je nerealizovateľnou ilúziou.

VÝSTUP Z DRUHÉHO OKRÚHLEHO STOLA MEDIÁLNEHO INŠTITÚTU NA TÉMU TRANSFORMÁCIE VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

Na tomto okrúhlym stole sa zúčastnili pracovníci z mediálnej oblasti, novinári, publicisti a mediálni experti – niektorí z nich aj s konkrétnou skúsenosťou z elektronických médií – ktorí sa systematicky venujú problematike transformácie verejnoprávnej televízie. Boli to E. BABITZOVÁ – bývalá redaktorka týždenníka Trend, dnes Rádia Expres, J. FÜLE – predseda Slovenského syndikátu novinárov, S. MICHALIČ – novinár a bývalý programový riaditeľ televízie Luna, R. RYBNÍČEK – výkonný riaditeľ Inštitútu pre verejné otázky a publicista P. VAVRO z Národnej obrody.

Cieľom tejto diskusie bolo odpovedať nielen na otázku naplnenia verejnoprávneho charakteru Slovenskej televízie a profesionálnych a osobnostných predpokladov s tým spojených, ale tiež hľadať model transformácie tejto inštitúcie na fungujúcu verejnoprávnu inštitúciu, či skôr spôsob prípravy tohto modelu a okruh ľudí, ktorí by sa ňom mali či mohli podieľať, a najmä spôsob medializácie celého problému. Z diskusie vyplynuli nasledujúce závery:

AKÉ JE TO VEREJNOPRÁVNE MÉDIUM?

- Veľmi všeobecná charakteristika verejnoprávneho média by mohla znieť tak, že je to médium zriadené, financované a kontrolované verejnosťou.
- Treba tiež jednoznačne odpovedať na otázku, kto je zriaďovateľom verejnoprávnej televízie. Národ, občania, parlament? Podľa jedného z názorov by mal byť zriaďovateľom štát, ktorý môže túto kompetenciu zveriť parlamentu.
- V slovenských pomeroch treba zvlášť výrazne a ostro odčleniť pojem štátny a verejnoprávny. Definícia verejnoprávnej televízie sa môže odvíjať napríklad od jej finančnej nezávislosti. Takže verejnoprávne médium by malo fungovať oddelene od štátneho financovania a zároveň by malo fungovať ako nástroj verejnosti. Ďalší z diskutujúcich však upozornil na to, že v reálnych slovenských pomeroch sa verejnoprávna televízia neuživí tak, aby bola nezávislá od štátneho rozpočtu, istá ingerencia štátu – aj finančná – tu bude vždy, inak by sme o verejnoprávnu televíziu prišli. Verejnoprávnosť je však predovšetkým charakter programu – ktorý však niečo stojí.

NAPŔIENIE VEREJNOPRÁVNEHO CHARAKTERU VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

- Účastníci diskusie sa zhodli na tom, že debata o potrebe verejnoprávnej televízie je neproduktívna, potrebu jej existencie dokazujú súkromné médiá. Vďaka nim nám je jasné, ako veľmi potrebujeme aj verejnoprávne médiá.

- Treba si však zodpovedať otázku, aká je úloha verejnoprávnej televízie: treba ju naozaj budovať ako „národnú baštu“, alebo kultúrna diverzita vznikne jednoducho tým, že televízia bude vysielat' to, na čo bude mať prostriedky.
- Úvahy o nezávislosti verejnoprávnej televízie sú v slovenských podmienkach mrhaním času, ktorý by mohol byť pri debatách o televízii venovaný prospešnejším veciam. Aj výška koncesionárskeho poplatku je totiž závislá od rozhodnutia poslancov alebo nejakého štátneho orgánu, preto je produktívnejšie otvorene hovoriť o podmienkach závislosti verejnoprávnych médií od štátu. Ak sa dá verejnoprávnosť charakterizovať predovšetkým programom, treba hovoriť o tom, ako zaistiť istú nezávislosť riadiacich orgánov verejnoprávnej televízie, čo súvisí so spôsobom ich kreovania.
- Určite nie je dobrý model, aby riaditeľa verejnoprávnej televízie volil parlament. Hoci sa celá diskusia niesla v duchu ako znížiť vplyv politických strán na verejnoprávnu televíziu, fungujúcim modelom by podľa jedného z účastníkov bolo, keby napríklad v Rade STV okrem zástupcov profesijných organizácií a tretieho sektora sedeli aj zástupcovia politických strán, táto závislosť by bola priznaná a lepšie kontrolovateľná. Politické tlaky na televíziu budú existovať vždy, ide len o to nájsť primerané vyvažovacie mechanizmy. Napríklad spôsob menovania a kompetencie Rady STV.
- Podľa jedného z názorov hovoriť v súvislosti s televíziou o verejnoprávnosti je kamufláž, stále je to štátne médium a myslieť si, že si verejnoprávnosť vyskúšame práve na takom citlivom médiu ako je televízia je ilúzia.
- Tragikomédiou debát o znižovaní vplyvu politikov na verejnoprávnu televíziu je fakt, že prvotné politické rozhodnutie o znížení tohto vplyvu musí vyjsť od samotných politikov. Na druhej strane už treba konečne odmytovať otázku vplyvu politických strán na televíziu. Dnes to už nefunguje tak, že by ktorákoľvek politická strana priamymi zásahmi ovplyvňovala napríklad spravodajstvo, skôr je to problém konkrétnych ľudí, ktorí v televízii pracujú a inklinujú k určitým stranám, čo sa môže prejavovať na ich práci.
- Problémom kvality napríklad spravodajstva verejnoprávnej televízie je, že redakcia je personálne budovaná opačne, ako by mala byť. Namiesto toho, aby sa pôsobenie v spravodajstve stalo prestížnou záležitosťou a bolo vyvrcholením profesionálnej kariéry novinára, dnes je jej začiatkom.
- Podstata súčasného vnímania problémov verejnoprávnej televízie na Slovensku nespočíva iba v jej financovaní a legislatívnom ukotvení, ale práve v kvalite programu, ktorý ponúka. Keby za tie isté – aj keď nedostačujúce – peniaze vyrábala kvalitné programy a bola by hodnotovo a vkusovo vyprofilovaná, zrejme by ani prejavy nespokojnosti neboli také intenzívne. Čiže problém spočíva tiež v profesionálnom a osobnostnom vybavení súčasného manažmentu Slovenskej

televízie. Ak dnes niekto vyrába programy, na ktoré sa nikto nedíva, a zaštituje sa pritom ich verejnoprávnym charakterom, je to iba výhovorka.

- Problémom verejnoprávnej televízie je aj nekvalitná a nekonceptná programová skladba, čo je spôsobené aj tým, že táto televízia v súčasnosti nie je schopná vytvoriť štruktúru, v ktorej by efektívne vedela kvalitné programy vyrábať. Preto treba oddeliť vysielanie od výroby, treba zmeniť politiku spolupráce s externým prostredím – zvýšiť podiel výroby v externom prostredí, nepresúvať však do tohto prostredia len výrobu tých programov, ktorých výroba by mohla byť výhodná aj samotnú televíziu. Mnohé veci však musí vyrábať verejnoprávna televízia sama najmä preto, aby si udržala svoj verejnoprávny charakter a dodržala svoje dramaturgické zámery.
- Opäť tu navyše vystupuje problém obmedzenosti „ľudských zdrojov“ nielen vnútri televízie, ale – napríklad v oblasti televíznej zábavy – na Slovensku vôbec. Stále sa opakuje tých istých päť, šesť tvárí.
- Problémom je tiež osobnostná výbava riaditeľa verejnoprávnej televízie. Mala by to byť osobnosť s vysokou integritou, ktorá však zároveň vie, že isté mechanizmy nedovoľujú, aby po každých voľbách bola spochybnená jej pozícia – takáto situácia totiž núti správať sa neštandardne a usilovať sa vyhovieť napríklad politickým požiadavkám.

FINANCOVANIE VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

- Problémom je napríklad skutočnosť, že Slovenská televízia hospodári so štátnym majetkom, nie s vlastným, a teda nemá záujem na jeho zveľaďovaní. Majetok televízie treba preto deetatizovať. Pretože verejnoprávnosť nie je v prvom rade forma financovania, ale charakter programu, v zákone o verejnoprávnej televízii by malo byť presne definované, čo je takáto televízia povinná vysielat' a za aké peniaze.
- Opakovane sa v diskusii objavil návrh na pretransformovanie Slovenskej televízie na akciovú spoločnosť s majoritou štátu, s kreovaním orgánov s funkciami bežnými v takomto type spoločností, ktoré budú dozerat' na to, akým spôsobom sa tam plnia určené úlohy a dodržiavajú pravidlá hospodárenia. Na druhej strane zaznel opačný názor, že *„keď chceme verejnoprávnu televíziu, niet dôvodu, prečo by sme ju nemali financovať zo štátneho rozpočtu. Dôležitý je model kreovania vedenia televízie a jeho kontroly.“*
- Najväčším problémom Slovenskej televízie však dnes je, že je to *„ekonomická mŕtvola, ktorej vedenie zistilo, že ju nevie oživiť, a tak jej z vrecák kradne posledné drobné“*. Zásadná otázka preto znie, či je verejnoprávna televízia reformovateľná v súčasnej podobe. Súčasný manažment tam prichádzal za politicky priaznivých okolností a mal vytvorené predpoklady na uskutočnenie

razantných zmien, ale nedokázal to. Nefungoval ako kompaktný tím a nemal vypracovaný podrobný a konkrétny „biznisplán“.

AKO DOSPIEŤ K ZMENE SÚČASNÉHO CHARAKTERU VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE?

- Slovenská televízia je dnes mechanizmus pred kolapsom, ktorý sa vymyká akejkolvek kontrole, o to radikálnejšie riešenie si bude vyžadovať – možno aj nový začiatok na zelenej lúke.
- Radikálna transformácia si vyžaduje politickú vôľu, jasnú predstavu o novej štruktúre verejnoprávnej televízie a detailný popis všetkých faktorov, ktoré doteraz transformáciu brzdili.
- Zo strany politikov je problém verejnoprávnej televízie podceňovaný, navyše neexistuje politická vôľa a niet ani odborných kapacít „mediálnych expertov“ politických strán zásadne tento problém riešiť. Navyše politici nemajú základné vedomosti o fungovaní verejnoprávných médií u nás či v zahraničí.
- Akékoľvek nádeje, že transformáciu verejnoprávnej televízie možno riešiť bez reprezentatívneho zastúpenia politických strán, sú nereálne. Politické strany tam treba ponechať v miere, ktorú budú pokladať za dostatočnú, aby „*mali skrátku pocit, že do toho môžu hovoriť*“. Pri lobovaní treba pamätať aj na istý prirodzený konzervativizmus politikov, ktorí sa obávajú, že keď spustia radikálny transformačný projekt, vymkne sa im celý ten moloch z rúk.
- Problém zásadnej transformácie spočíva aj v spôsobe jej vykonania. Do súčasnej verejnoprávnej televízie musí prísť kompaktný tím ľudí s veľmi jasnou a konkrétnou predstavou nasledujúcich krokov a finančných nákladov – ak sa až tam začne radiť, ako ďalej, vnútorné prostredie ich veľmi rýchlo „prevalcuje“. Preto sa ako schodná javí spomínaná cesta vytvorenia akciovej spoločnosti na začiatok trebárs so stopercentnou účasťou štátu, čo umožní obísť problém nevýhodných zmlúv, vysokého zmluvného odstupného atď. Pri takejto transformácii by sa tiež dali ujasniť majetkové pomery.
- Dôležité je podľa účastníkov diskusie vyvinutie tlaku z vonkajšieho prostredia, napríklad z tretieho sektora a vytvorenie tímu ľudí, ktorí by pracovali na postupnosti transformačných krokov. Problém je v tom, že vo chvíli, keď vznikne projekt transformácie, zaktivizuje sa vnútorné prostredie v televízii, ktoré stále profituje zo súčasného nevyjasneného stavu a zorganizujú omnoho silnejšiu lobby ako tím, ktorý bude pripravovať transformačný projekt. Napriek tomu treba tento tím postaviť, poskytnúť mu čas na dovedenie a vypracovanie takejto koncepcie – aj keď práve čas tlačí na radikálne riešenie. Rýchle riešenia však zvyčajne bývajú tie najhoršie.

- Ak sa však nestihne zásadná zmena a výmena súčasného manažmentu urobiť hneď, nikto nezaručí, že po najbližších parlamentných voľbách sa nemôže vrátiť situácia, v akej bola verejnoprávna televízia pred rokom 1998. Paralelne preto treba pripravovať projekt transformácie, pomenovať možnosti a finančné náklady nevyhnutné na transformáciu, a zároveň pripravovať tiež akýsi minimálny program, ktorý by prakticky riešil súčasný stav. Hlavnými otázkami pritom zostávajú kreovanie manažmentu verejnoprávnej televízie a kontrolných orgánov a zásady financovania.
- Spomínaný tím, ktorý by sa mal vytvoriť, nemôže pracovať na čiastočný úväzok. Ak má byť výstup ich práce kvalitný, musia sa tomuto projektu venovať „na plný úväzok“. Ako schodná cesta sa javí napríklad vymenovanie splnomocnenca vlády – aj pre prípravu mediálneho zákonodarstva – predišlo by sa tak prinajmenšom nekoordinovanému postupu pri príprave mediálnych zákonov, ktoré teraz vznikajú na rôznych ministerstvách. Navyše to musí byť človek s konkrétnymi právomocami, ktorý bude mať oprávnenie vstupovať napríklad aj do Slovenskej televízie a aspoň „ohmatať“ stav tejto inštitúcie zvnútra. Týmto modelom sa vyhneme aj tomu, že už dnes bude niekto zedefinovaný ako budúci riaditeľ televízie, čo sa už v prvej fáze môže stretnúť s rôznymi záujmami a odmietnutiami. Podobné návrhy zazneli opakovane, zatiaľ sa však nenašla politická vôľa na ich realizáciu.
- Rovnako dôležitá je aj medializácia tejto problematiky – ktorá je dnes zjednodušená tým, že situácia v televízii sa vyhrotila do podoby, ktorá je pre médiá zaujímavá. Na druhej strane istá politizácia a z nej vyplývajúce zjednodušenie celého problému nemusí byť kontraproduktívne, pretože problém začne byť pochopiteľný aj pre politikov a novinársku obec.

VÝSTUP Z TRETIEHO OKRÚHLEHO STOLA MEDIÁLNEHO INŠTITÚTU NA TÉMU TRANSFORMÁCIE VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

Na tomto okrúhlym stole sa zúčastnili mediálni experti politických strán (len niektorých, zástupcovia SDL' a DÚ – napriek tomu, že sa sľúbili – neprišli, zástupcovia SOP a SNS sa ospravedlnili, pozvaná zástupkyňa HZDS na pozvánku nereagovala. Napokon diskutovali L. GYUROVSZKY zo Strany maďarskej koalície, I. ŠIMKO zo Slovenskej demokratickej a kresťanskej únie a P. ZAJAC z Demokratickej strany.

Cieľom tejto diskusie bolo predovšetkým zistiť, do akej miery vnímajú politici vážnosť problémov verejnoprávnej televízie a či sa systémovo zaoberajú možnými riešeniami, a odpovedať tiež na opakovane nastoľovanú otázku nedostatku politickej vôle zásadným spôsobom tento problém riešiť. Z diskusie vyplynuli nasledujúce závery:

AKÉ JE TO VEREJNOPRÁVNE MÉDIUM?

- Ani po desiatich rokoch nemáme jasnú, politicky sformulovanú predstavu o tom, či vôbec majú existovať verejnoprávne médiá, a ako majú asi vyzeráť, či má mať verejnoprávna televízia jeden alebo dva kanály. Preto treba zodpovedať najprv tieto elementárne otázky.
- Na Slovensku nie je definovaná verejnoprávnosť ako taká, „*cudne sa zakrýva*“ napojenie verejnoprávných organizácií na štátny rozpočet, nemôžeme preto hovoriť, že máme verejnoprávnu televíziu, keď ju v skutočnosti nemáme.
- Hoci sa všetci diskutujúci zhodli na potrebe zachovania verejnoprávnej televízie, treba podľa nich definovať, kto a akým spôsobom bude charakterizovať, čo je vlastne verejný záujem. Možno by to mohla byť jedna z náplní Rady STV.

NAPŔŤANIE VEREJNOPRÁVNEHO CHARAKTERU VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

- Politici vnímajú verejnoprávnu televíziu predovšetkým cez spravodajstvo a publicistiku, prostredníctvom toho, ako sa verejnoprávna televízia „*profiluje politicky*“, pretože médiá majú silný vplyv na politickú reflexiu. Pokiaľ ide o kultúrny rozmer verejného záujmu, tam verejnoprávna televízia podľa ich názoru zaostáva napríklad aj za verejnoprávnym rozhlasom.
- „Zadávanie“ plnenia verejnoprávneho záujmu aj súkromným médiám je problematické, pretože zaplatenie času, v ktorom plnia verejný záujem, im nenahradí ďalšie straty s tým spojené.

- Základný rozdiel medzi súkromnými a verejnoprávnymi televíziami je podľa nich ten, že zatiaľ čo súkromné televízie sú predovšetkým vysielacie, verejnoprávne sú predovšetkým výrobné. Keďže dnes verejnoprávna televízia nemá peniaze na výrobu vlastných programov, nakupuje lacné – nekvalitné programy, ktorými zasa nemôže konkurovať súkromným komerčným televíziám.
- Problémom transformácie verejnoprávnej televízie je skutočnosť, že sa vlastne po už roku – v roku 1992 – zastavil, naopak, bola zaradená spiatočka.
- Chýbajúca politická vôľa dôsledne naplňať verejnoprávny charakter Slovenskej televízie sa prejavuje aj v tom, že politické strany, ktoré majú dosah na menovanie členov Rady STV alebo manažmentov verejnoprávnych médií, nepreberajú na seba zodpovednosť rozhodnúť sa pre nové riešenie, keď sa to pôvodné ukáže ako zlé.

OTÁZKA DRUHÉHO OKRUHU SLOVENSKEJ TELEVÍZIE

- Diskutujúci sa zhodli na tom, že má existovať verejnoprávna televízia a má mať dva programy.
- Súčasná nejasná situácia na jednej strane vyhovuje manažmentu verejnoprávnej televízie, ktorý „*môže loviť v kalných vodách*“, a na druhej strane aj istým politickým kruhom, ktoré sa zaoberajú myšlienkou sprivatizovať druhý program pod zámienkou neefektívneho fungovania Slovenskej televízie.
- Podľa diskutujúcich však toto zrejme nie je umelo živený proces, iba dôsledok krízy v Slovenskej televízii. Pripúšťajú však, že ju niektoré politické zoskupenia môžu vyššie spomínaným spôsobom zneužiť. Pripomenuli aj to, že keby boli oba programy Slovenskej televízie kvalitné, takéto hlasy by sa ozývali oveľa zriedkavejšie a podobné snahy by mali menšiu šancu na úspech.
- Manažment televízie na jednej strane hovorí, že v Rade STV sa prejavujú nejaké lobistické záujmy, Rada STV aj s manažmentom tvrdí, že sú tu politické záujmy, a politici hovoria, že o čomsi podobnom nikdy nepočuli. Je však isté, že čím dlhšie sa bude kríza v Slovenskej televízii predlžovať, tým bude tlak na privatizáciu druhého kanála silnieť.

FINANCOVANIE VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE

- Problémom je isté výsadné postavenie verejnoprávnych médií v demokratickom právnom režime a slobodnej trhovej ekonomike, ktoré majú isté pravidlá, preto je asi dobré čo najviac ich približovať tomuto systému. S tým súvisí aj otvorené pomenovanie koncesionárskych poplatkov ako dane, pretože v skutočnosti ide o daňový mechanizmus.

- Je logické, ak majú verejnoprávne médiá výsadné postavenie tam, kde naplňajú verejný záujem, je však nemravné – voči iným – ak majú výsadné postavenie v celej svojej činnosti.
- Politikov, ktorí musia pravidelne skladať účty svojim voličom, zaujíma, akým spôsobom sa narába s financiami, ktoré odsúhlasili na prevádzku verejnoprávnych médií. Obe verejnoprávne elektronické médiá vnímajú ako neefektívne – najmä v Slovenskej televízii je prezamestnanosť, existujú tam nekontrolovateľné finančné toky. Pripúšťajú, že otázka prepustenia 1000 zamestnancov, bez ktorých by sa verejnoprávna televízia zaobišla, je otázkou politickej vôle, pretože je spojená s vyplatením vysokého odstupného. Podľa jedného z diskutujúcich sa však táto otázka dá vyriešiť jednoduchým zákonom.
- Verejnoprávna televízia sa musí pohybovať v reálnych sférach – keď je málo peňazí, treba tomu prispôbiť jej existenciu. V súčasnosti sa však „*aj tých málo peňazí míňa neuveriteľne mrhačským spôsobom*“. Nový manažment ani nezačal so zefektívňovaním svojej činnosti.
- Otázka znie, či sa taký heterogénny a neukotvený subjekt, akým je dnes verejnoprávna televízia, môže vôbec správať ekonomicky. Dozorné aj finančné mechanizmy sú tam len vykonštruované. Preberá sa tam spôsob hospodárenia ešte zo socializmu, pohyb k normálnej trhovej ekonomike je však neúprosny, napríklad privatizácia telekomunikácií bude znamenať úplne novú situáciu a možno sa ukáže, že verejnoprávne médiá treba budovať „*znova od gruntu*“.
- Problém s definovaním verejných médií ako subjektov verejného práva vykonávajúcich verejnú službu tak ako sa chápu v Európskej únii je spojený s následným spôsobom použitia verejných prostriedkov – musia byť objednávané tendre, treba robiť dvojité zúčtovanie – zvlášť verejné prostriedky a zvlášť prostriedky, ktoré „vyrába“ samotná verejnoprávna organizácia, čo je veľmi komplikované. Podľa názoru zúčastnených politikov by však možno tento transparentný, aj keď komplikovaný model fungovania bol ten správny.
- Vedenie najmä verejnoprávnej televízie zneužíva súčasnú situáciu, aj pri financovaní, poukazuje na verejný záujem v mene ktorého má štát sanovať všetky dlhy, ktoré verejnoprávne médiá vyrobia, hoci sa za tým skrýva ekonomicky nezdravé hospodárenie. Tento systém, keď je problémom efektívna kontrola hospodárenia verejnoprávnych médií, je dlhodobo neudržateľný.
- V otázke koncesionárskych poplatkov sa účastníci skôr prikláňajú k čistejšiemu a korektnejšiemu riešeniu, ktoré sa zhoduje aj s trendmi v krajinách Európskej únie – otvorenému priznaniu koncesionárskeho poplatku ako ďalšej adresnej verejnej dávky, dane, ktorá by mala byť priamo poukazovaná na účely financovania verejnoprávnych médií.

- Financovať verejnoprávne médiá priamo cez štátny rozpočet vnímajú aj sami politici ako nebezpečný a zneužívateľný spôsob financovania. Existuje tiež nebezpečenstvo, že vláda sa začne k takto financovanej verejnoprávnej inštitúcii správať ako k štátnemu podniku – napríklad v rozhodujúcej chvíli bude automaticky platiť všetky jej dlhy.

AKO DOSPIEŤ K ZMENE SÚČASNÉHO CHARAKTERU VEREJNOPRÁVNEJ TELEVÍZIE?

- Prevažujúce predstavy hovoria o tom, že v pluralitnej spoločnosti sa opakovane striedajú vládnuce väčšiny, ktoré presadzujú vlastné predstavy, čo je spojené aj s personálnym obsadením – aj verejnoprávných inštitúcií. Otázka ako zabezpečiť kontinuálne fungovanie takýchto inštitúcií bez ohľadu na to, kto je momentálnym víťazom, nevyrieši nijaký zákon, ale politická kultúra, ku ktorej musí spoločnosť dozrieť.
- V debatách politikov o verejnoprávných médiách sa každý diskurz končí pri personálnych otázkach – kto by mal byť riaditeľom, ako by mala byť volená rada. Svedčia o tom všetky novelizácie zákonov o Slovenskej televízii a Slovenskom rozhlase – týkali sa iba Rady STV alebo Sro a išlo o účelové odvolanie alebo nominovanie konkrétnej osoby. Keďže však problém Slovenskej televízie nevyriešilo ani jedenásť riaditeľov, jeho podstata zrejme nebude spočívať v personálnom riešení.
- Je problematické zadefinovať jasnú spoločenskú objednávku pre nový manažment verejnoprávnej televízie zvonka. Tento manažment verejnoprávnej televízie však neurobil ani len návrh vlastnej transformácie, ktorý by bol dôveryhodný, ktorý by dal aspoň nádej, že sa vnútorné problémy v televízii môžu zlepšiť.
- V tomto zmysle si súčasná Rada STV dobre plní svoju funkciu a povinnosť, keď poukazuje na to, že sa žiadna transformácia nezačala. Logické by malo byť, že ak tieto úlohy vedenie verejnoprávneho média nesplní, malo by odísť. Podľa opačného názoru však len ďalšia výmena riaditeľa bez jasnej predstavy systémovej zmeny nemá zmysel, preto tam pokojne môže zostať ten súčasný.
- Práve riaditeľ televízie by však mal mať jasnú predstavu o systémovej zmene – je iluzórne očakávať, že takáto myšlienka vzíde z prostredia politických strán, a ak áno, tak to bude len myšlienka sledujúca konkrétny politický záujem konkrétnej politickej strany. Ak teda riaditeľ za istý čas neprišiel so žiadnou predstavou, čo s televíziou robiť, je logické, že by mal odísť – je to logické v každej súkromnej firme, malo by to byť logické v štátnom podniku aj vo verejnoprávnej inštitúcii.
- Prvýkrát existuje Rada STV, ktorá zobrala svoju funkciu vážne, na rozdiel od manažmentu televízie, a plní si svoju funkciu. Konala autonómne, bez toho, aby dostala „politickú objednávku“. Politici by preto mali rešpektovať rozhodnutia Rady STV a nemali by zasahovať do jej rozhodovania (povedané v súvislosti s

neúspešným hlasovaním o odvolaní ústredného riaditeľa STV v Rade STV a návrhom istej politickej strany, aby sa zmenil pomer, potrebný na odvolanie riaditeľa), môžu však žiadať vedenie televízie, aby urobilo to, čo malo urobiť – začalo projekt vlastnej transformácie.

- V otázke voľby rady a riaditeľa verejnoprávnej televízie sa napokon diskutujúci zhodli na modeli voľby členov rady parlamentom, riaditeľa by však následne mala voliť rada STV, nie parlament. Rada by mala mať jasné kompetencie a právomoci, riaditeľ televízie si tak nebude môcť dovoliť vzoprieť sa rozhodnutiam rady, nepomôže mu ani obchádzanie straníckych sekretariátov, pretože o jeho existencii bude rozhodovať rada, nie parlament. Problematické je však zmiešavanie viacerých funkcií rady – rozhodovacej, kontrolnej a do istej miery aj výkonnej a s tým spojená otázka profesionálnej kapacity jej členov.
- Riešením nie je nejaké čiastkové nesystémové opatrenie – napríklad zrušenie koncesionárskych poplatkov. Všetky riešenia musia vychádzať zo systémovej filozofie existencie verejnoprávnych médií, inak pôjde zo strany politikov o „pirátske opatrenia“. V istých momentoch však treba začať riešiť vyhrotené problémy aj za cenu toho, že nedovidíme ešte na ďalšie kroky, pretože k mnohým nasledujúcim krokom sa neodhodláme, kým neurobíme ten prvý krok.
- V pluralitnej spoločnosti sa podľa názoru politikov musíme najmä v prípade riešenie otázok verejného záujmu a s ním spojených špecifických parciálnych politických záujmov obrnúť trpezlivosťou. Nemožno vraj tvrdiť, že vo všeobecnej rovine potreby riešiť situáciu verejnoprávnych médií by nebola politická vôľa, akurát hľadanie spoločného riešenia bude istý čas trvať.
- Problémom je zacyklenosť celého problému. Odborné prostredie hovorí, že potrebuje politické zadanie na riešenie problému, politici tvrdia, že politické zadanie je v podstate jasné, naopak, očakávajú nejaký výstup z odborného prostredia. Spoločnosť ako taká zrejme nie je schopná racionálne uvažovať, koná racionálne až potom, čo vyčerpá všetky zlé možnosti. Preto treba hľadať priestor a ľudí, ktorý vyvinú tlak na systémove riešenie, prípadne budú jeho iniciátormi. Možno to bude opäť práve tretí sektor, ktorý pohne aj tento problém – tak, ako sa mu to podarilo pri zákone o slobode informácií – dopredu.